

جمهوری اسلامی ایران
ریاست جمهوری

معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور

مرکز آموزش مدیریت دولتی

دوره آموزش عمومی

آشنایی با نظام مدیریت
کردن یارانها

موضوع بخشنامه شماره ۲۰۰/۱۰۰۹۹۲ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۲۲

معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور

مرکز آموزش مدیریت دولتی

یکی از مهمترین راهکارهای نهادینه‌سازی، استقرار و اجرای سیاست‌های مختلف دولت‌ها در عرصه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی، اشاعه و ترویج دانش و آگاهی‌های لازم برای گروه مخاطبان در زمینه مفاهیم، مبانی قانونی و ارزشی، فواید، آثار و پیامدهای آن سیاست‌ها است.

مجموعه‌ای که پیش‌رو دارید، درسنامه «آشنایی با نظام هدفمند کردن یارانه‌ها» از مجموعه دوره‌های آموزش عمومی کارکنان دولت است که براساس مفاد بخشنامه شماره ۲۰۰/۱۰۰۹۹۲ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۲۲ معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور به منظور فرهنگ‌سازی و افزایش آگاهی و دانش کارکنان دولت تنظیم شده است.

در این راستا لازم است مراتب سپاس و امتنان را از همکاری و مشارکت آقایان^۱ عسگر اصغرزاده، محمد جوربنیان، احمد ذاقلی، علی مصطفی روزبه، فرزاد سوری، خسرو شکری، سیدصدرالدین صدری، سیدمجتبی معرفتی و خانم‌ها زهرا امیرخانی، مهتاب حبیب‌نژاد، ایران رادمنش، ریحانه قوسی و لیلا مهربانی، در فرایند گردآوری، تدوین، اصلاح و ویرایش نهایی مجموعه، اعلام نمایم.

بدیهی است بروز تغییرات سریع در حوزه‌های مختلف دانشی، علمی و غیره، ضرورت بازنگری و انجام اصلاحات به منظور رفع اشکالات و رسیدن به مرحله کمال مطلوب را بیش از پیش آشکار می‌سازد. از همه‌ی استادان، صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران محترم تقاضا می‌شود با همکاری، راهنمایی و ارائه پیشنهادها و دیدگاه‌های اصلاحی، این مرکز را در امر اصلاح درسنامه حاضر و تدوین سایر آثار مورد نیاز کارکنان دولت یاری نمایند.

مرکز آموزش مدیریت دولتی

^۱ - اسامی به ترتیب حروف الفبا تنظیم شده است.

فهرست مطالب

پیشگفتار ب

پیشگفتار ب

فصل اول: مفاهیم، تعاریف، پیشینه تاریخی یارانه ۱

هدف‌های آموزشی ۱

مقدمه ۲

۱-۱- تعاریف یارانه ۳

۱-۱-۱- یارانه دولتی ۳

۲-۱- انواع یارانه ۴

۱-۲-۱- طبقه‌بندی براساس نحوه طبقه‌بندی یارانه‌ها در حساب‌های ملی ۴

۲-۲-۱- طبقه‌بندی براساس انعکاس یا عدم انعکاس هزینه‌های آن در بودجه ۵

۳-۲-۱- طبقه‌بندی براساس نحوه توزیع یارانه‌ها ۵

۴-۲-۱- طبقه‌بندی براساس هدف پرداخت یارانه و نحوه و روش پرداخت ۵

۵-۲-۱- تقسیم‌بندی یارانه‌ها براساس موافقت‌نامه گات ۶

۳-۱- یارانه در جهان ۸

۱-۳-۱- یارانه قیمتی غذا ۱۱

۲-۳-۱- یارانه عمومی مصرفی ۱۳

۳-۳-۱- خود هدفمندی یارانه ۱۴

۴-۳-۱- تثبیت قیمت ۱۵

۵-۳-۱- ملاحظات اداری ۱۶

۶-۳-۱- جنبه‌های سیاسی اصلاحات یارانه غذا ۱۷

۴-۱- پرداخت یارانه در ایران ۱۹

۱-۴-۱- یارانه‌های تولیدی ۲۰

۲-۴-۱- یارانه در برنامه سوم توسعه ۲۱

۳-۴-۱- یارانه در برنامه چهارم توسعه ۲۲

۴-۴-۱- آثار اقتصادی یارانه ۲۲

۵-۴-۱- معایب سیاست‌های حمایتی دولت ۲۳

۶-۴-۱- وضعیت موجود یارانه غذا در ایران ۲۵

۲۸..... خودآزمایی فصل اول

۳۱..... فصل دوم: طرح تحول اقتصادی

۳۱..... هدف‌های آموزشی

۳۲..... مقدمه

۳۳..... ۱-۲- برنامه طرح تحول اقتصادی

۳۴..... ۲-۲- مشکلات اصلی و رئوس برنامه‌های طرح تحول اقتصادی

۳۴..... ۱-۲-۲- پایین بودن بهره‌وری

۳۴..... ۲-۲-۲- هدفمند نبودن نظام یارانه‌ها

۳۵..... ۳-۲-۲- کارایی پایین نظام مالیاتی

۳۵..... ۴-۲-۲- کاستی‌های نظام گمرکی

۳۵..... ۵-۲-۲- تنگناهای نظام بانکی

۳۶..... ۶-۲-۲- تناقض در نظام ارزش‌گذاری پول ملی

۳۶..... ۷-۲-۲- سنتی بودن نظام توزیع کالاها و خدمات

۳۷..... ۶-۲- کمیته‌های طرح تحول اقتصادی

۳۹..... خودآزمایی فصل دوم

۴۱..... فصل سوم: مبانی قانونی، هدف‌های و اقدامات دولت

۴۱..... هدف‌های آموزشی

۴۲..... مقدمه

۴۲..... ۱-۳- نظام جاری پرداخت یارانه در ایران

۴۳..... ۱-۱-۳- یارانه حامل‌های انرژی

۴۸..... ۲-۱-۳- یارانه آب

۵۰..... ۳-۱-۳- یارانه کالاهای اساسی

۵۱..... ۴-۱-۳- یارانه بخش صنعت

۵۲..... ۵-۱-۳- یارانه بخش کشاورزی

۵۵..... ۶-۱-۳- یارانه بخش حمل و نقل

۵۷..... ۷-۱-۳- برخی پیامدهای پرداخت عام و غیرهدفمند یارانه‌ها

۵۸..... ۸-۱-۳- مشکلات نظام فعلی پرداخت یارانه‌ها

۶۰..... ۳-۳- دلایل و هدف‌های پرداخت یارانه‌ها

۶۳..... ۴-۳- مبانی قانونی نظام هدفمندسازی یارانه‌ها

۶۳..... ۱-۴-۳- قانون ساختار نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی مصوب ۱۳۸۳

۶۴..... ۲-۴-۳- قانون برنامه سوم و چهارم توسعه

۶۵..... ۳-۴-۳- قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت مصوب سال ۱۳۸۶

۶۵.....	۵-۳- اقدامات دولت برای هدفمند کردن یارانه‌ها
۶۶.....	۳-۵-۲- اصلاح قیمت
۶۶.....	۳-۵-۳- تحلیل آثار کلان هدفمندی
۶۷.....	۳-۵-۴- بازتوزیع، جبران زیان‌دیدگان از اصلاحات
۶۷.....	۳-۶-۶- هدف‌های دولت از هدفمند کردن نظام پرداخت یارانه
۶۷.....	۳-۶-۱- تحقق عدالت
۶۸.....	۳-۶-۲- تخصیص بهینه منابع
۶۸.....	۳-۶-۳- اصلاح ساختار اقتصادی به منظور تحقق هدف‌های سند چشم‌انداز کشور و اجرای سیاست‌های کلی
۶۸.....	اصل ۴۴ قانون اساسی
۶۹.....	۳-۶-۴- مدیریت مصرف برای جلوگیری از اسراف منابع
۷۱.....	خودآزمایی فصل سوم
۷۳.....	فصل چهارم: اجرای هدفمند کردن یارانه‌ها
۷۳.....	هدف‌های آموزشی
۷۴.....	مقدمه
۷۴.....	۴-۱-۱- فواید و مزایای اجرای برنامه هدفمندسازی یارانه‌ها
۷۴.....	۴-۱-۱-۱- واقعی شدن قیمت‌ها
۷۴.....	۴-۱-۲- رونق اقتصادی با افزایش تقاضا
۷۵.....	۴-۱-۳- افزایش تولید ناخالص داخلی و کنترل تورم
۷۵.....	۴-۱-۴- تقویت پول ملی
۷۵.....	۴-۱-۵- افزایش صادرات
۷۵.....	۴-۱-۶- افزایش پس‌انداز ملی
۷۶.....	۴-۱-۷- کاهش معضلات اجتماعی
۷۶.....	۴-۱-۸- استفاده بهینه از منابع کشور و جلوگیری از هدر رفتن منابع و مواهب و سرمایه‌های طبیعی و انسانی
۷۶.....	۴-۱-۹- حفاظت از محیط زیست
۷۶.....	۴-۱-۱۰- سایر مزایا
۷۷.....	۴-۲-۲- پیامدها و آثار هدفمند کردن یارانه‌ها
۷۷.....	۴-۲-۱- پیامدهای اقتصادی هدفمند کردن یارانه‌ها
۷۸.....	۴-۲-۲- پیامدهای اجتماعی هدفمند کردن یارانه‌ها
۷۹.....	۴-۲-۳- منبع مالی
۷۹.....	۴-۲-۴- نظم عمومی
۷۹.....	۴-۲-۵- حمایت از تولیدکنندگان

۷۹	۶-۲-۴- اقتصاد سیاسی
۸۰	۳-۴- عوامل موثر در اجرای موفق طرح هدفمند کردن یارانه ها
۸۰	۱-۳-۴- شناخت کامل هدف ها
۸۰	۲-۳-۴- مدیریت بر اساس شاخص های قابل اندازه گیری
۸۱	۳-۳-۴- برنامه ریزی درست و همه جانبه
۸۱	۴-۳-۴- شناخت منابع واقعی و هزینه های واقعی اجرای طرح
۸۱	۵-۳-۴- شناخت جامعه هدف برای کمک های مستقیم و غیرمستقیم و محورهای نیازمند به حمایت و پشتیبانی
۸۱	۶-۳-۴- ایجاد نظام مدیریتی و پایش کارآمد و مسئول و در ارتباط نزدیک با واحدها و نهادهای اجرایی
	۷-۳-۴- ایجاد نظام های اتوماسیون و مبتنی بر شبکه (شبکه ای کردن اقتصاد و فعالیت ها) به لحاظ ایجاد سرعت و دقت و پرهیز از اعمال سلیقه
۸۱	۸-۳-۴- ایجاد سرعت در تصمیم گیری و تصمیم سازی برای رفع موانع و مشکلات پیش بینی شده و پیش بینی نشده
۸۲	۹-۳-۴- فرهنگ سازی و ایجاد باور درست در آحاد مردم کشور
۸۲	۱۰-۳-۴- توجه به مدیران و کارکنان دولت به عنوان گروه های مرجع
۸۳	۱۱-۳-۴- زمان اجرای طرح
۸۴	۴-۴- ارتباط هدفمندسازی یارانه ها و اصلاح الگوی مصرف
۸۶	خودآزمایی فصل چهارم
۸۸	پاسخنامه خودآزمایی ها
۸۹	فهرست منابع

فهرست جداول

- جدول ۱-۱. ویژگی‌های برنامه یارانه غذا در کشورهای منتخب ۱۰
- جدول ۱-۲. پرداخت‌های دولت بابت یارانه محصولات غذایی ۸۳-۱۳۷۸ (میلیارد ریال) ۲۵
- جدول ۱-۳. وضعیت یارانه حامل‌های انرژی در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ ۴۳
- جدول ۲-۳. یارانه بنزین در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ ۴۴
- جدول ۳-۳. یارانه نفت سفید در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ ۴۵
- جدول ۴-۳. یارانه گاز مایع در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ ۴۶
- جدول ۵-۳. یارانه گاز طبیعی در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ ۴۶
- جدول ۶-۳. میزان یارانه پرداختی در بخش برق طی برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۷-۱۳۸۴) ۴۷
- جدول ۷-۳. تعرفه برق برای بخش‌های مختلف ۴۷
- جدول ۸-۳. بهای تمام شده، فروش و کسری نقدینگی هر متر مکعب آب در شرکت‌های آب و فاضلاب شهری ۴۸
- جدول ۹-۳. بهای تمام شده، فروش و کسری نقدینگی هر متر مکعب آب در شرکت‌های آب و فاضلاب روستایی ۴۹
- جدول ۱۰-۳. یارانه آب در بخش تأمین در سال ۱۳۸۶ ۴۹
- جدول ۱۱-۳. یارانه آب در بخش توزیع در طول دوره ۱۳۸۶-۱۳۸۱ ۵۰
- جدول ۱۲-۳. یارانه کالاهای اساسی در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ ۵۱
- جدول ۱۳-۳. یارانه نهاده‌های کشاورزی در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ ۵۴
- جدول ۱۴-۳. مصرف و یارانه انرژی در بخش کشاورزی در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ ۵۵
- جدول ۱۵-۳. میزان یارانه، مصرف و ارزش افزوده بخش حمل و نقل در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۹ ۵۶
- نمودار ۱-۴. عوامل مؤثر در اجرای موفق طرح هدفمند کردن یارانه‌ها ۸۳